

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania W. N.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu
o zwrot świadczenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22
maja 2024 r.,
na skutek skargi odwołującego się o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 1119/20,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 24 lutego 2021 r., III AUa 1119/20 na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu (organ rentowy) od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z 9 marca 2020 r., V U 1236/19 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie W. N. (odwołujący się) od decyzji organu rentowego z 20 sierpnia 2019 r. którą organ ten rozliczył mu emeryturę w związku z osiągniętym w 2018 r. przychodem oraz wezwał do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 5.823,80 zł. W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji organ rentowy wskazał, że łączny jego przychód osiągnięty w 2018 r. wyniósł 46.321,07 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego

roku 31.893,70 łącznie o kwotę 14.427,37 zł, co uzasadniało zmniejszenie kwoty pobieranego świadczenia za 2018 r. o kwotę maksymalnego zmniejszenia tj. 6.954,86 zł.

Odwołujący się wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego. W podstawach skargi powołał się na naruszenie prawa materialnego:

1) art. 104 i 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.) w związku z § 1 ust. 5 i ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszenia lub zmniejszenia emerytury i renty (Dz.U. z 1992 r. Nr 58, poz. 290) przez błędną ich wykładnię tj. przyjęcie iż wynagrodzenie za grudzień 2017 r. i inne świadczenia pieniężne i niepieniężne, nagrodę kwartalną/motywacyjną za IV kwartał 2017 r., dodatkową nagrodę roczną (rozliczenie) z 2017 r., dodatkową nagrodę roczną za okres styczeń - marzec 2018 r., nagrodę roczną z okazji Dnia Górnika od maja 2017 r., do marca 2018 r., w którym pracownik uzyskał prawo do emerytury stanowią przychód, który ma wpływ na zawieszenie bądź zmniejszenie prawa do emerytury pomimo, iż jak wynika z przepisów prawa wskazane elementy wynagrodzenia mają ścisły związek z pracą wykonywaną przed momentem uzyskania prawa do emerytury i stanowią w przeważającej części wynagrodzenie za pracę przed miesiącem, w którym prawo do emerytury nie przysługiwało;

2) art. 104 i 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 1 ust. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszenia lub zmniejszenia emerytury i renty przez błędną ich wykładnię, tj. przyjęcie że wynagrodzenie za grudzień 2017 r. i inne świadczenia pieniężne i niepieniężne, nagrodę kwartalną/motywacyjną za IV kwartał 2017 r., dodatkową nagrodę roczną (rozliczenie) z 2017 r., dodatkową nagrodę roczną za okres styczeń - marzec 2018 r., nagrodę roczną z okazji Dnia Górnika od maja 2017 r., do marca 2018 r. do których ubezpieczony uzyskał prawo w okresie zawieszenia prawa do emerytury powinno być uznane za taki przychód, który ma wpływ na zawieszenie bądź zmniejszenie prawa do emerytury pomimo, iż

jak wynika z 1 § ust. 5 powyższego rozporządzenia wynagrodzenie to powinno być brane pod uwagę tylko wówczas gdyby było to korzystniejsze dla ubezpieczonego.

Odwołujący się podniósł, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, zaskarżony wyrok nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, a wniosek o wniesienie skargi nadzwyczajnej do Prokuratora Generalnego nie został uwzględniony. Odwołujący się wskazał, że w wyniku wydania zaskarżonego orzeczenia poniósł szkodę majątkową, gdyż potrącono mu część świadczenia wynikającą z utrzymanej w mocy zaskarżonym wyrokiem decyzji organu rentowego w kwocie: 5.823,80 zł. Wniósł o stwierdzenie, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z art. 104 i 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 1 ust. 4 i § 1 ust. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczególnych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu Apelacyjnego organ rentowy wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlega odrzuceniu jako niespełniająca koniecznych warunków.

Analizując kwestię dopuszczalności przedmiotowego środka zaskarżenia, należy przypomnieć, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98). Uzasadnienia dla ustanowienia tej instytucji należy poszukiwać na gruncie unormowań art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 417-417² i art. 421 k.c. W art. 417¹ § 2 k.c. przyjęto bowiem, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, można żądać jej naprawienia po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego

niezgodności z prawem. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest jednym z takich "właściwych postępowań", o jakim stanowi art. 417¹ § 2 k.c. Jest to specjalny środek prawny, umiejscowiony w Kodeksie postępowania cywilnego wśród nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Skarga kwalifikowana jest jako samodzielny, autonomiczny sposób badania legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych, służący osobie zamierzającej dochodzić od państwa wynagrodzenia szkody wyrządzonej działaniami władzy publicznej, o której mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest środkiem prawnym sformalizowanym. Wysokie wymagania formalne stawiane skardze są związane nie tylko z jej specjalną, nadzwyczajną funkcją w systemie prawa, ale wynikają także z potrzeby spełnienia wysokich oczekiwań profesjonalnych. Zgodnie z art. 424⁵ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać oznaczenie orzeczenia, od którego została wniesiona, przytoczenie jej podstaw i ich uzasadnienia, wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe i wniosek o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem.

Wymienione wymagania skargi mają charakter konstrukcyjny i powinny być spełnione kumulatywnie. To oznacza, że skarga niespełniająca któregokolwiek z nich jest dotknięta tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków i podlega odrzuceniu bez wzywania do ich usunięcia. Każde z wymagań przewidzianych w art. 424⁵ § 1 k.p.c. ma charakter samoistny, powinno być zatem spełnione niezależnie od innych wymagań (postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lipca 2005 r., IV CNP 1/05, OSNC 2006 Nr 1, poz. 17 oraz z 18 stycznia 2006 r., III CNP 21/05, niepublikowane).

Element konstrukcyjny skargi z art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c. jest formalnym odpowiednikiem regulacji, zgodnie z którą skargę można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego lub procesowego (art. 424⁴ k.p.c.), natomiast wymaganie z art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c. dotyczy konkretnego przepisu, z którym

zaskarżane naruszenie jest niezgodne. Można zarzucić naruszenie wielu przepisów prawa materialnego lub procesowego, które mogą, lecz nie muszą spowodować niezgodności z prawem. Zatem spełnienie wymagania przytoczenia podstaw skargi i ich uzasadnienia polega, podobnie jak w przypadku skargi kasacyjnej, na tym, że skarżący powinien wskazać, na której z przewidzianych w art. 424⁴ k.p.c. podstaw opiera skargę, następnie przytoczyć - oznaczone numerem artykułu (paragrafu, ustępu) - naruszone przepisy prawa i wyjaśnić, na czym polega ich naruszenie.

Z treści art. 424⁴ i art. 424⁵ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c. wynika jednoznacznie, że ustawodawca oddzielił podstawy skargi, a więc także przepisy składające się na ich uzasadnienie, od przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne. Obowiązek wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, jest wymogiem odrębnym od powinności przytoczenia w skardze jej podstaw oraz ich uzasadnienia. Taka konstrukcja wskazuje, że nie wszystkie wady postępowania poprzedzającego wydanie orzeczenia, wytykane w ramach podstaw, powodują niezgodność orzeczenia z prawem, i na odwrót, nie wszystkie przepisy naruszone przez sąd w postępowaniu poprzedzającym wydanie orzeczenia są tymi przepisami, z którym orzeczenie jest niezgodne. Wskazanie zatem przez skarżącego przepisów prawa materialnego i przepisów postępowania, które zostały naruszone przez sąd, w ramach przytoczenia podstawy skargi, nie spełnia jednocześnie wymogu określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c. i odwrotnie - wskazanie przepisu prawa materialnego lub przepisów postępowania, z którym orzeczenie jest niezgodne, nie spełnia wymogu określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. wskazania podstaw skargi i jej uzasadnienia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2007 r., I BP 57/06, LEX nr 611387; z 25 sierpnia 2010 r., II BU 2/10, LEX nr 653670 oraz wyroki: z 26 stycznia 2012 r., I BP 4/11, LEX nr 1135985; z 13 grudnia 2018 r., I BP 11/17, LEX nr 2591097; z 29 stycznia 2021 r., II CNP 18/20, LEX nr 3160455; z 11 marca 2021 r., I PUNPP 2/21, LEX nr 3209571).

Zdaniem Sądu Najwyższego, skarga odwołującego się nie spełnia wymagania stawianego jej w art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c. Co prawda zawiera odrębny wniosek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem, jednak brak prawidłowego wskazania przepisu (przepisów), z którym orzeczenie to jest niezgodne. Skarżący

poprzestał na niedokładnym określeniu, zarówno we wniosku, jak też w ramach podstawy skargi przepisów prawa materialnego, które w jego ocenie zostały naruszone przez Sąd Apelacyjny przy ferowaniu zaskarżonego wyroku. Należy pamiętać, że każde wymaganie przewidziane w art. 424⁵ § 1 k.p.c. ma charakter samoistny, powinno być zatem spełnione samodzielnie, niezależnie od innych wymagań. Zamieszczenie w skardze poszczególnych jej elementów konstrukcyjnych powinno nastąpić w sposób jednoznaczny i wyraźny tak, aby Sąd Najwyższy nie musiał domniemywać ich istnienia i doszukiwać się ich w innych elementach skargi (postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 grudnia 2006 r., III CNP 62/06, LEX nr 610081; z 13 kwietnia 2023 r., II PUNP 3/22, LEX nr 3579283).

Jak to zostało wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego: spełnienie wymagania przytoczenia podstaw skargi i ich uzasadnienia polega, podobnie jak w przypadku skargi kasacyjnej, na tym, że skarżący powinien wskazać, na której z przewidzianych w art. 424⁴ k.p.c. podstaw opiera skargę, następnie przytoczyć - oznaczone numerem artykułu (paragrafu, ustępu) ustawy - naruszone przepisy prawa i wyjaśnić, na czym ich naruszenie polega. Pełnomocnik skarżącego, sporządzając skargę, powinien również mieć na uwadze, że przy rozpoznaniu skargi Sąd Najwyższy jest związany granicami zaskarżenia oraz wskazanymi w niej podstawami (art. 424¹⁰ k.p.c.) (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2012 r., I BP 4/11, LEX nr 1135985). Sąd Najwyższy nie może bowiem wyręczać strony skarżącej w prawidłowym wypełnieniu koniecznych wymagań konstrukcyjnych tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Skarżący nie sformułował zarzutu naruszenia prawa materialnego w sposób wymagany w przepisach o skardze, ponieważ nie wskazał (z wymaganą dokładnością) przepisów, których naruszania się dopatruje, podnosząc niezgodność zaskarżonego orzeczenia z art. 104 i 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 1 ust. 4 i § 1 ust. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczególnych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty nie podał jakich jednostek redakcyjnych przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS naruszenie zarzuca. Tymczasem art. 104 tej ustawy dotyczy zawieszania lub zmniejszania świadczeń w razie osiągnięcia przychodu podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia społecznego,

dzieli się na ustępy - natomiast skarżący nie doprecyzował w jakim zakresie naruszenie tego przepisu miało miejsce, co miałby stwierdzić Sąd Najwyższy. W odniesieniu do odwołującego się przepis ten mógł mieć w sprawie zastosowanie jednak nie w całości (świadczenie zostało zmniejszone a nie zawieszone). To samo odnosi się do art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS regulującego zasady dotyczące zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, którego jednostki redakcyjnej również nie wskazano w skardze.

Ponadto w sposób nieprawidłowy wskazano na bezpośredni związek (zbyt ogólnie wymienionych) przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczególnych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty. Skarżący nie wyjaśnia w jakim zakresie przepisy tego rozporządzenia w sprawie miały zastosowanie, a w konsekwencji trudno ocenić jednoznacznie w jakim zakresie zostały ewentualnie naruszone. Tymczasem, na co skarżący nie zwrócił uwagi, wymagało wskazania i wyjaśnienia, że w związku z treścią art. 194 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw i dekretu wymienionych w art. 195 tej ustawy, z tym jednak zastrzeżeniem, że nie pozostają sprzeczne z przepisami niniejszej ustawy, czego skarżący nie uczynił. Skarżący nie powołał się na art. 106 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który przewiduje, że delegację do określenia szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania świadczeń przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. W związku z tym, że dotychczas minister ds. zabezpieczenia społecznego (tj. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) nie zrealizował powyższej delegacji ustawowej, w doktrynie uznaje się, że nadal - na mocy art. 194 i w zakresie niesprzecznym z przepisami tej ustawy - obowiązuje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczególnych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz.U. Nr 58, poz. 290 ze zm.; K. Antonów [w:] R. Babińska-Górecka, M. Bartnicki, S. Gajewski, B. Suchacki, M. Zieleniecki, K. Antonów, Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [w:] Emerytury i renty z FUS.

Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz do trzech ustaw emerytalnych, wyd. I, LEX/el. 2019, art. 106).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]